http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Interview with Bronius Mongirdas

Kl.: Pone Broniau, pirmiausia mes prašom jūsų pasakyti jūsų vardą, pavardę.

Ats.: Bronius Mongirdas.

Kl.: Kelintais metais gimėte?

Ats.: Devynioliktais.

Kl.: Ir kur gimėte?

Ats.: Čia už Ariogalos kai valsčius buvo, o dabar tai... ir dabar tas pats - apylinkė, Uždubysių kaimas.

Kl.: Dabar aš noriu jūsų paprašyti, reiškia. Kokioj mes čia vietoj esam,
sakykit? Kas va čia vyko šitoj vietoj?

Ats.: Nu, tai čia ta vieta, čia buvus kada tai tokio Jankausko, atrodo. Jo, jo, Jankausko čia buvo žemė ta. Tas Jankauskas gyveno Ariogaloj, bet
dabar jau nėra, miręs. Nu, ir čia ant jo - tos žemės ir tos kapinės, čia
iššaudė.

Kl.: Kapinės. Kada vyko tas sušaudymas?

Ats.: Tai čia, atrodo, kad jie, čia vokiečiai kai užėjo, tai keturiasdešimt pirmais.

1:41

Kl.: Iš karto po užėjimo vokiečių?

Ats.: Ką?

Kl.: Iš karto po vokiečių užėjimo? Vokiečiai užėjo kada, keturiasdešimt pirmų birželio mėnesį, ar ne?

Ats.: Nu, taip, o jie į rudenį, tai panašiai gal apie tokį laiką ir šaudė jau. Ar rugsėjis buvo? Nu, jau vienu žodžiu jau...

Kl.: Rudens pradžia buvo.

Ats.:Rudens pradžia buvo, va taip. Nu, tai čia va ir, ant to kalno čia atvarydavo, vat kaip dabar tie namai, tai čia jų nebuvo. Čia nieko nebuvo, ir čia į pakalnę čia va rikiavo, čia iš pakalnės, o čia jie iš žemai čia į viršų taip šaudydavo.

Kl: Kokie žmonės čia sušaudyti?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ats.: Tai čia daugiau, tai čia žydų tautybės, žydų tautybės.

Kl.: Ar visi žydai?

Ats.: Tai atrodo, kad visi, čia lietuvių nebuvo.

Kl.: O tie va, kur Ariogalos komunistai kokie būdavo, kaip vat šaudydavo
ne žydus, reiškia, komunistus, komjaunuolius?

Ats.: Tai čia nešaudė, čia jau yra nušautų, tai ten jau, ant autostrados kaip eina į tą, į pakalnę autorstrada.

Kl.: O čia jau buvo tiktai žydai?

Ats.: Čia tiktai jie.

Kl.: Dabar ar čia buvo visi žydai, moterys, vyrai ir vaikai?

Ats.: Vyrai, vaikai, visi maži čia, seni.

Kl.: Ir moterys?

Ats.: Visos čia, tik dvi duobės buvo, tai viena buvo jau vyrams, kita moterims, taip jau buvo. O paskiau tai čia, jau čia nežinia kaip jau čia
juos. Čia varė vienu žodžiu ir...

Kl.: O kaip jums teko matyti, sakykit? Kokiom aplinkybėm jūs čia matėt visą šitą dalyką?

Ats.: Šičia kasėm duobę, buvom atvaryti. Čia daug iš Ariogalos buvo, tai
brolis buvo ir dar vienas brolis, tai tas jau dabar jau miręs, nėra, prie vokiečių jau. Nu, ir čia vienu žodžiu daug čia buvo žmonių, daug suvaryta.

Kl.: Kaip čia atsitiko, kad jus atvarė tas duobes kasti?

Ats.: Ateina į namus. Ir nori, nenori...

Kl.: Kas atėjo?

Ats.: Iš vokiečių čia, iš tų partizanų, nu, ir šičia buvo, ir kasėm. Iškasėm, paskiau pietūs ar po pietų pradėjo tą šaudymą.

Kl.: Sakykit, kai jus pradėjo varyti, atėjo kas, reiškia, ar vokiečiai, ar partizanai, vat kaip buvo? Kas atėjo į namus?

Ats.: Į namus tai atėjo iš tų partizanų, iš to, iš Ariogalos čia tų.

Kl.: Ar pažįstami?

Ats.: Nu, kad dabar jau sunku pasakyti, jau dabar tiek metų praėjo.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Kl.: Nu, ir ką jie sakė, kai jie atėjo?

Ats.: Nu, "areštuoti, eiti tau duobės kasti", ir vsio.

Kl.: Ar jūs žinojot, kad tą dieną šaudys?

Ats.: Tai dar mums nieko nesakė, bet paskiau jau mes jau supratom, kad jau čia jau kad taip bus.

Kl.: Nesakė netgi, kad šaudys, nesakė?

Ats.: Ne, tik duobių kasti ir viskas.

Kl.: Tai ką jūs galvojot, kam tos duobės?

Ats.: Nu, tai paskiau jau bekasant čia viską, jau vienas nuo kito jau visi pradėjo žinoti, kad kuom reikalas. Nu, ir paskiau, kai jau iškastos
duobės buvo...

4:51

Kl.: Kada pradėjot kasti tas duobes?

Ats.: Nuo ryto.

Kl.: Nuo kelių maždaug?

Ats.: Nu, tai jau, gal jau devynios buvo ar kiek, valandos jau taip tikrai. Panašiai, nu bet nuo ryto tai mes čia...

Kl.: Kiek čia vyrų kasė tas duobes?

Ats.: Nu, kad čia beveik vienas prie kito buvom, daug čia.

Kl.: Pilna, reiškia. Reiškia, kiek yra duobėj?

Ats.: Taip, duobėj. Čia viena ir kita, dvi tas duobes kasė, didžiulės buvo duobės.

Kl.: Kokios buvo apimties tos duobės?

Ats.: Nu, čia kaip jums dabar pasakyti. Va dabar kaip matot, čia va dabar kaip užsodinta, tai čia panašiai toks ilgis viena, paskiau dar antra ant čia buvo.

Kl.: Į šitą pusę.

Ats.: Į tą pusę, čia į kairiau.

Kl.: Tai ta antra duobė jau yra nepažymėta.

Ats.: Tai panašiai, čia vat jos viena prie kitos, tik biskį pertvarikė

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

tokia buvo, kaip aš atsimenu.

Kl.: Viena baigiasi, reiškia, paskui, reiškia, paskui antra ir jau ???

Ats.: Jo, jo, bet buvo, buvo, skaitosi, jau dvi buvo. Nu, ir čia va...

Kl.: Kaip jūs žinojot, kokio atstumo ta duobė turi būti?

Ats.: Nu, tai čia tie kamandavojo, tie partizanai čia buvo ar kas. Nu, tai čia buvo tų komandorių, parodė, kad "va taip".

Kl.: Kokia buvo maždaug ta, išmieros duobė? Reiškia, nu vat ilgis. Tai dabar jūs kaip puolat, kiek metrų ilgis, reiškia, duobės buvo?

Ats.: Kažkas, dabar kai aš nematavau, nežinau.

Kl.: Šimtas ar penkiasdešimt metrų maždaug va taip?

Ats.: Taip. Nu, ką va čia galima spręsti iš to, vat kaip matot dabar. Nu, tai čia dar viena ten buvo ir antra, per abi tai...

Kl.: O platumas koks duobės?

Ats.: Nu, platoka, aš tai nežinau, kiek ten tų metrų, gal kokį gal keturi, gal trys metrai to, platoka.

6:43

Kl.: Ir kokio gilumo?

Ats.: Gilumo jau, kai jau įkrisi, jau virš galvos.

Kl.: Tai jūs kai baigėt kasti, jau, reiškia, jau buvot, reiškia...

Ats.: Jo, jo. Paskiau kai baigėm kasti, tai jau čia mūsų ir nebuvo jau.

Kl.: Kaip jūs išlipot paskui, kai baigėt kasti?

Ats.: Nu, tai ten išlipti, ką, neišlipsi jau, nu, jau ir palikom ten.

Kl.: Kopėčias davė jums?

Ats.: Tai dabar aš neatsimenu, kad ten ar jos buvo, tos kopėčios ar taip
ten išlipom.

Kl.: Ir kada jūs baigėt jau kasti tą duobę?

Ats.: Nu, tai jau turbūt kad jau... Ar pietūs, po pietų buvo, kad jie paskiau po pietų jau šaudė. Mes jau buvom va ten.

Kl.: Tai dabar jūs baigėt tą duobę kasti ir ką jie liepė jums toliau daryti?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ats.: Nu, tai jie liepė ir paskiau, kad, matai, jau reikės užkasti, kad vėl paskiau ėjo visos...

Kl.: Tai jie pasakė jau kad čia bus žydai, kad juos reikės užkasti?

Ats.: Jo, jo, tai čia viską, paskiau taigi viskas aišku jau. Ir mes čia buvom, taigi žiūrėjom ir matėm.

Kl.: O saugojo jus, jūs galėjot žiūrėti?

Ats.: Mes ėjom ir nuėjom, ir viskas, ten mūsų niekas ne...

Kl.: Ir iš kur jūs žiūrėjot dabar?

Ats.: Tai vat panašiai va ten iš anos vietos, paskiau buvom perėję į aną
pusę, Dubysą. Kad čia prie pat, tai jau čia mes jau nestovėjom jau čia. Taigi čia kaip karas buvo, taigi baisus škandalas, viskas, riksmas tai čia buvo kaime girdėti, jau balsas, net taip! Jo, čia cūdna diena buvo. Čia dar nežinau, tai aš jau pats nemačiau čionais, kai iš toliau, kiti mat iš arčiau čia gal buvo, tai dar čia bėgo ar du, ar trys - jie čia bėgo ir buvo pasislėpę štai čia prie Dubysos, va čia pakrantėj.

Kl.: Vyrai bėgo iš duobės?

Ats.: Iš vyrų, ale jau jie čia jau paskiau į vakarą, jau vėlai. Nu, tai vis tiek juos čia va ar parodė kas ar kaip, ar iš tų čia pačių, kur, - ir rado, vis tiek juos čia nužudė, ir paskiau vis tiek į tą pačią duobę čia.

8:54

Kl.: Ar jūs matėt, kaip tuos žydus atvežė?

Ats.: Kad šitą, kai iš Ariogalos vežė į kalną, tai mes matėm kaip vežė, tik mes matėm kaip jau čia va nuo kalno ir tai varo žemyn, jau kad ant sušaudymo varo.

Kl.: Varė žemyn.

Ats.: Jo, tai va čia viskas aiškiai buvo matyti. Va matot, va. Ten ant to kranto juos išrengdavo, o paskiau jau čia varė šaudyti, į eilę statė.

Kl.: Kaip išrengdavo, jūs matėt?

Ats.: Į eilę statė čia ir čia iššaudė, o jie iš čia sustoję, va iš čia, va ten šaudė.

Kl.: Iš kokio atstumo šaudė?

Ats.: Nu, tai jie čia, toli nebuvo jie čia. Kaip mes žiūrėjom, tai ten surikiuodavo, kiti, mat, šoko jau gyvi į tas duobes, tai buvo balsai girdėti, kad "nešokit, nešokit", tai, nu vienu žodžiu. Paskiau jau ir

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

kai jau atrodė, kad jau nieko nėra, jau sušaudyti, o kiti vis tiek... Ten toj duobėj tai gyvų buvo, tai jie vis tiek dar šaudė į tas duobes ten.

Kl.: Dabar sakykit, kiek juos išrengdavo, tuos žmones? Ar nuogai išrengdavo, ar palikdavo ką nors?

Ats.: Po baltiniais panašiai, ėjo tai vis po baltiniais, kaip mes matėm.
Ne nuogai, kad taip jau, ale viršutiniai tai buvo jau nurengti turbūt, kad jie...

Kl.: Balti jie visi buvo.

Ats.: Kad balti jie buvo, jo. Buvo matytis.

Kl.: Ir vyrai, ir moterys, ir vaikai.

Ats.: Jo, jo. Vaikai, tai gal vaikų ten daug neišrengė, taip jau čia tikrai negaliu pasakyti.

Kl.: O kaip vaikus vesdavosi ar jie patys eidavo ar nešė ant rankų?

Ats.: Kad būrį varo, tai jau kaip, kaip kiek surikiuoja ant to kranto ir
paskiau į pakalnę, tuos sušaudo, kitus atvaro.

Kl.: Po kiek žmonių būdavo vienas būrys?

Ats.: Tai, kad dabar pasakyti ten kiek jų buvo, tai žinot, kad tikrai kad nepasakysiu, bet...

Kl.: Nu, po dvidešimt žmonių ar po penkiasdešimt taip, nu.

Ats.: Taip, mažiau tai nebuvo. Kad ne po mažai taip buvo.

Kl.: Tai kai vieną būrį atvarydavo, tai visą būrį iš karto sušaudydavo, ar tą patį būrį dalindavo į kelias dalis?

Ats.: Nu, kai jie surikiuodavo čia... Jau atvaro, liepia sustoti, skaitosi, jau į eilę ir kada sustato, paskiau jau iš tų, ten savo tų automatų ar iš ko jie ten nu ir šaudo.

11:25

Kl.: Visą būrį iš karto sušaudydavo.

Ats.: Šauna ir matyt kaip nugriūva.

Kl.: Dabar sakykit, vat tie žydai, kuriuos šaudydavo, jie stovėdavo vat kaip dabar mes stovim, reiškia, iš šitos duobės pusės ar iš priešingos duobės pusės?

Ats.: Nuo tos pusės.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Kl.: Nuo tos.

Ats.: Nuo pakalnės.

Kl.: Tai šaudydavo per duobę, reiškia.

Ats.: Per, nu jo, taip, jau jie čia žemiau, o surikiuodavo ant duobės to
kranto, iš tos pusės, užvarydavo. Taip jau girdėti buvo, kaip juos rikiuodavo, viską.

Kl.: Tai vat kaip, jeigu į žmogų dabar šauna, jeigu vat iš čia šausi, reiškia, tai žmogus atgal gali nukristi, tai jis į duobę neįkris. Ar jisai būdavo šitam duobės krante, artimesniam?

Ats.: Ant to kranto duobės surikiuoja...

Kl.: Tolimesniam.

Ats.: Nu, prie pat duobių... Tai kiti gal nuvirto, kiti, žinoma, gal kiti ant kranto buvo, taigi paskiau jie patys tvarkė čia, nepaliko jau ant kranto, visus į duobę.

Kl.: O nebūdavo, kad nukrisdavo ant duobės krašto?

Ats.: Tai galėjo būti, galėjo būti. Nu, čia taip nemačiau, kad ant tos krašto, bet jau kai va sušaudydavo, tai matyti, kad nugriuvo.

Kl.: Dabar sakykit, kas varydavo ir kas šaudydavo? Ar čia tie patys, kurie atvarydavo ir sušaudydavo ar jie buvo pasidalinę, reiškia, vieni atvaro, kiti nušauna?

Ats.: Kad jie turbūt... Kai jie kai sušaudo, paskiau - nu, gal ten dar kiti juos ten kamandavojo? Kad čia jų nemažai buvo.

Kl.: Tai dabar kas buvo tie, kurie vat šaudė?

Ats.: Ar vokiečiai, ar mūsų tie? Tai buvo ir tų partizanų buvo, bet buvo ir vokiečiai. Buvo vokiečių, buvo matyti vokiečiai.

Kl.: Ko buvo daugiau?

Ats.: Nu, dabar taip pasakyti katrų daugiau, nu, tai daugiau vokiečių turbūt buvo. Kad tie uniformuoti vokiečiai buvo, o tie, kaip partizanai,
tai ką jie? Tai su tais raiščiais kiti buvo, tai kitaip gal.

Kl.: Ir kaip, jie išsirikiavę šaudydavo?

Ats.: Tai jie čia iš pakalnės, jie sustoja, išsirikiuoja, nu, kaip sakyti, eilė. Eilė, nu, ir ten kai suka, kada atvaro ir ką, jau surikiuoja ir tada šaudo taip, kaip mes matėm. Nu, daugiau ką aš...

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Kl.: O sakykit, o dabar, reiškia, jie toj eilėj, eilėj ar jie būdavo, sakysim, reiškia, nu, puse eilės, reiškia, vokiečių, paskui kita pusė jau šitų partizanų? Ar jie būdavo susimaišę, vokietis, partizanas?

Ats.: Turbūt jie čia kad... Kai mes žiūrėjom, tai kad būtumėme va tai čia buvę, tai geriau būtume matę, o taip tik va čia makaravosi jiems čia, jie čia, žinot, kaip. Visai vietoj jie nestovėjo. Sušaudo ir vėl, ir vėl atsivaro, ir vėl sustoja. Nu, taip šaudė, kad pradėjo temti beveik.

14:40

Kl.: Tai kiek laiko šaudė? Tai, reiškia, pradėjo kada?

Ats.: Tai va nuo pietų jie pradėjo, tai pavakarys jau buvo.

Kl.: O pabaigė?

Ats.: Tai jau, jau į pavakarę.

Kl.: Tai dabar buvo, buvo iškastos dvi duobės. Reiškia, viena duobė buvo, kita duobė. Reiškia, ar šaudė iš karto į abidvi duobes?

Ats.: Į abidvi, čia statė ir čia.

Kl.: Į abidvi duobes šaudė iš karto?

Ats.: Į abidvi, jo, jo. Čia jau nežiūrėjo, jau jie čia.

Kl.: Bet tai užteko sušaudyti, reiškia, ir vienai duobę ir kitai. Nu, maždaug, nu, sakykit, nu, po kiek buvo tų šaudytojų? Po dešimt šaudydavo, po penkis žmones, reiškia. Nu, ta prasme, reiškia, šitie jau šauliai.

Ats.: A, tie, kur jau ginkluoti?

Kl.: Ginkluoti, jo.

Ats.: Tai jų čia daugiau kaip po dešimt buvo. Čia jų buvo, būriukas jų čia buvo.

Kl.: Tai du būriukai turėjo būti. Vienas būriukas vienai duobei, kitas...

Ats.: Nu, tai jie čia, jo, jo, buvo jie, čia jų buvo ne taip jau mažai, ju čia buvo. Kiek ten tų jau pasakyti, kiek tų štukų čia jų buvo, tai to
nepasakysiu, ale bet buvo matyti, čia nemažai taip jau buvo.

Kl.: O jūs, reiškia, buvot iki pat, reiškia, kol tas šaudymas baigėsi?

Ats.: Tai mes buvom jau, jau paskiau prie namų buvom ir anoj pusėj Dubysos buvom. Iš karto tai čia tuoj, paskiau dar ir senių, dar ten tie tėvai va ir kiti kaimynai - ir tie jau šaukė, "ką jie daro, ką jie čia

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

daro". Nu, ką daro? Šaudo ir viskas, "ką daro", žinot, kaip ką daro. Baisu buvo.

Kl.: Nu, o ar jums teko tuos šaudytojus kada nors prieš tai arba po šaudymo iš arčiau pamatyti?

Ats.: Nu, tai paskiau, jau kai mes atėjom, tai ką jau, jau kai mumis jau
čia, tai jau kasė, jau užkasta buvo, tik nebaigta kasti.

Kl.: Tai kas kasė?

Ats.: Tai irgi suvaryti žmonės, vyrai. Taigi jaunų privaryta buvo, taigi
čia darbo tai buvo iškasti ir užkasti.

Kl.: Kai jūs sugrįžot, jau buvo pradėta užkasinėti.

Ats.: Jau buvo, bet dar buvo matyti, kad sušaudyta, bet jau žemių buvo jau apipilta kai mes čia atėjom.

17:05

Kl.: Nu, ir ką jūs pamatėm jau prie tų duobių arčiau kai priėjot, ką jūs
pamatėt?

Ats.: Nu ką, jau viskas tylu, sušaudyta, ir tų jau partizanų nebuvo, jau
tiktai, tų jau vokiečių nebuvo, jau tik palikti iš tų partizanų, jau kamandavojo - ar kieno - prižiūrėjo, kad būtų užkasta.

Kl.: Ir ką jie darė, tie partizanai?

Ats.: Nu, jie paskiau nieko, jau ką, jau šaudyti nėra ką.

Kl.: Jie patys ir nekasė.

Ats.: Ne, kur jie kas.

Kl.: Tai ką jie sakė?

Ats.: Nu ką, nieko jie, tik prižiūrėjo, kad būtų užkasta, kad būtų jau... Nu, vienu žodžiu, užkastų... Kada užkasėm, viską, "ir eikit namo".

Kl.: Tai čia buvo tie patys partizanai, kurie ir šaudė?

Ats.: Tai jie galbūt, gal ir tie patys šaudė, gali būti, kad buvo ir tų.
Taigi ko jie čia daugiau galėjo būti?

Kl.: Ar jie gėrę buvo, girti?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ats.: Kad jau mes, mat, tų šaudikų, jau kitų tų nebuvo, o tie, kur čia buvo, tai čia jų mažai jau buvo. Anie jau ten, į Ariogalą jau, tai gal paskiau ir nuėjo gerti.

Kl.: O kai šaudė, jie buvo girti? Kaip jums atrodo?

Ats.: Tai kad ką jau, gal buvo kiek išgėrę, kas juos? Ale kad ten jau, kad virstų ar ką, tai mes nematėm. Jau šaudė jie kaip reikiant.

Kl.: Ką jūs prie duobės pamatėt? Ar buvo prie duobės kokie nors numesti daiktai ar...

Ats.: Ne, čia jokių daiktų, nieko nebuvo.

Kl.: Jie...

Ats.: Jie išrengti kaip ten buvo, tai ten jų tie rūbai ant to kalno ir buvo, o čia nieko nebuvo.

Kl.: Na, o duobė jau visiškai buvo, duobė užkasta, ar matėsi dar tie lavonai?

Ats.: Dar buvo matyti, nevisai dar, dar nevisai buvo užkasta, jau kaip aš buvau.

Kl.: Ir kas matėsi?

Ats.: Nu, čia dar daug, visi daug matė. Nu, ir kiti vat... Kiti, katrie gal arčiau čia buvo, ką, tai tie tuoj sužino... Jau buvo, jau mes atėjom, tai jau buvo jau užkasta tom žemėm, jau. Bet dar kai kur buvo matyti, dar nevisai.

Kl.: Kas buvo matyti?

Ats.: Lavonų. Skaitosi, nevisai dar buvo užkasta duobė.

Kl.: Ar krutėjo kas nors iš tų lavonų?

Ats.: Dar ir buvo, kad kur dar judėjo, dar žemė judėjo gal, kad, žinot, nu taip iš karto nebuvo nušauta. Gal taip buvo.

Kl.: Judėjo.

Ats.: Nu.

Kl.: Ir jūs užkasėt judančius žmones?

Ats.: Nu, tai ten kai kur tikrai buvo taip, kad buvo matyti, kad kruta. Nu, tai vis tiek kasė ir viskas. Taigi čia, daug čia buvo, tai va. Čia buvom su ne taip jau geru noru suvaryti. Daug čia iš miestelio, tik dabar tai jau gyvų nėra jau.

20:01

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Kl.: Ir tų krutančių niekas nepribaiginėjo?

Ats.: Ir aš kai buvau, tai jau kad ten nebuvo ką, ta žemė užkasta buvo. Bet taip tai jie, kai mes jau matydavom, tai, matyt, šoko jau gyvi į tas
duobes, tai jie šaudė į tuos duobėj nuo to kranto. Nuo to kranto į tas duobes dar šaudė, kur jau jie matė, kad kruta.

Kl.: O sakykit, reiškia, jūs nu, jūs iškasėt tas duobes. Reiškia, jūs žinot, kad buvo jau jums virš galvos ar ne, kai jūs pamatėt tas duobes užpildytas, reiškia, kiek buvo iki krašto duobės?

Ats.: Dar tada daug nebuvo, kai užkasta, kai mes jau čia paskiau iš ten jau, mumis jau iš ten atvarė čia Padubysių, tai čia kiek buvom čia. Nežinau, čia mūsų tiek daug jau nebuvo, daugiausia tai iš miestelio čia.

Kl.: Jūs matėt jau tą patį viršutinį sluoksnį ar ne?

Ats.: Tai jo, jo. Jau buvo, jau vėliau čia užkasta beveik. Nu, kai kur vat matėsi, ale jau mažai, paskiau kasėm ligi pat pabaigos, kaip...

Kl.: Ar gilumas buvo iki žemės krašto? Nu vat, kiek ten tų lavonų buvo prikritę? Nes jeigu, sakysim, nu, jeigu dabar stovim, reiškia, ant...

Ats.: Tai, kad paskiau lavonų tai ten daug buvo ir tos žemės, jau paskiau kauburys buvo. Paskiau čia po kiek laiko tiktai, dar buvom atėję, ateidavom čia pasižiūrėti, ką tik buvo suskilusi ta žemė taip, žinot. Net, gal tas kraujas ar kas tai, nu, suskilę žemė buvo čia va. Kad paskiau vėl jie čia tvarkė, darė viską.

21:43

Kl.: Tvarkė?

Ats.: Dar tvarkė, tai vėliau jau.

Kl.: O ką jie čia darė?

Ats.: Nu, tai paskiau dar jie, nu, užlygino čia, vienu žodžiu padarė, kad jau, nu, kaip čia pasakyti, nu, kad ne... Nu, buvo jis jau įsmukęs, suskirdus ta žemė, žinot, kaip, tarpai tokie. Paskiau dar tos žemės buvo, tai dar paskiau lygino čia dar vėliau jau.

Kl.: Kaip lygino, su kuo?

Ats.: Nu, tai jie jau pačio, aš jau nebuvau čia, mes nebuvom jau čia, kad tie, turbūt tie partizanai, ar čia kas jau...

Kl.: Tai su lopetom lygino, reiškia, kokią techniką turėjo?

Ats.: Su lopetom čia, jokios technikos nebuvo. Iškasė su lopetom ir užkasė su lopetom.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Kl.: O sakykit dabar, reiškia, tas pats viršutinis sluoksnis, kiek jisai buvo, kiek buvo, kokiam gilume nuo paviršiaus duobės, nuo paviršiaus žemės?

Ats.: Nuo tos žemės.

Kl.: Kiek? Per metrą, per du metrus. Ne, per du metrus, reiškia, negalėjo būti.

Ats.: Ne.

Kl.: Reiškia, du metrai tai pats duobės gylis yra, reiškia.

Ats.: Tai iš karto tai ten tiek, gal apie metrą ir buvo.

Kl.: Tai buvo vieni ant kitų, reiškia, suguldyti.

Ats.: Tai ten, jo, ten be jokios tvarkos. Kaip sušaudė, tai taip ir užkasė, ir viskas. Tai va matot, kaip ten, taip ir buvo.

Kl.: O tas komandas, kaip jūs girdėjot, kad nešokit į duobę, tai čia buvo kokia kalba. vokiškai?

Ats.: Lietuviškai buvo girdėti, "kad nešokit", ir vokiečiai marmaliavo, velnias juos žino.

Kl.: O jūs vokiškai nesupratot?

Ats.: Ne. Kad mes tada vien tik lietuviškai.

Kl.: Nu, ir paskui jūs tada, reiškia, viską užkasėt, tai jau tai kiek buvo valandų tada jau kai jūs baigėt tą visą darbą užkasti?

Ats.: Tai jau pavakarys ir buvo jau.

Kl.: Ką jūs galvojot, sakykit, tom dienom?

Ats.: Blogai galvojau, kad tokie taip dalykai eina, tai jau blogai. Tai ką, ar čia visi galėjo būti kalti ar kaip, kad jau nežiūrėjo nei seno, nei jauno, visus, ir viskas. Jau jų tokia buvo tvarka.

24:05

Kl.: O vaikus kaip, statydavo į vieną eilę su suaugusiais kartu?

Ats.: Kad taip atrodo, kai mes iš toliau ten žiūrėjom, kad statė visus iš eilės ir viskas.

Kl.: Ir jau kai buvo išrikiuoti, tai buvo ir suaugę, ir maži vaikai?

Ats.: Tai jo, jo, tuos mažus ir visus, taip. Jau ten nelabai čia ir kažin ką... Tie, žinot, kaip, jau kai tokį darbą dirbo...

Kl.: Kaip jūs galvojat, kodėl darosi tokie dalykai? Vat tada kaip jūs

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

galvojot?

Ats.: Nu, tai ką mes galim dabar pasakyti, vis tiek okupuoti. Mes patys juk negalėjom nei pagelbėti, nei ką padaryti. Buvo dar ir tokie įsakymai, kad jeigu žydą laikys ar ką, sušaudyti bus, juk taip buvo.

Kl.: Ir kaip tą skelbdavo, viską...

Ats.: Skelbė viską. Dar čia iš Kėdainių buvo atbėgęs koks irgi nuo šaudymo, skaitosi, jau senokas žydas. Čia buvo į Padubysius atėjęs, vis klausinėjo giminių, ten yra žydų kapinės ???. Čia netoli va už padubisių. Ir ties, jau tas Štarkus, dar jo čia dabar dar duktė yra gyva, "tai, ui, pas Štarkų, sako, yra giminių". Kaip jisai?.. O jau čia tie buvo sušaudyti jau. Jau vat Kėdainiuose šaudė, kad jis nuo Kėdainių. Nu, ir paskiau kas čia pasakė, kad jau... Tie sužinojo, tai čia atlėkė tie partizanai, tai pas tą Štarkų, kur turi žydų, jis pasakė,
kad giminių... Tie giminės tai numirę, suprantat, palaidoti ten jau kažin kada, tai sako, giminių... Tai tie partizanai galvojo, kad yra yvų
žydų pas tą prie kapų tų, gal ???.

Kl.: Kad tie giminės gyvi, reiškia.

Ats.: Kad tie giminės gyvi. Nu, ir paskiau tą žydą pasiėmė, jie nusivarė
į Ariogalą, aišku, jau gyvo nepaliko. Mes nematėm, kur jį padėjo, kaip.

Kl.: O kaip jis vaikščiojo, tai jūs dar matėt jį?

Ats.: Nu, tai jis čia buvo, mes kalbėjom dar, ir jis sakė, kad ten jau šaudė Kėdainiuose. Tai jis nuo Kėdainių čia ir buvo, o jau čia buvo sušaudyta.

Kl.: O kaip jo pavardė buvo, to žydo?

Ats.: A, čia nežinau.

Kl.: Senas buvo ar jaunas.

Ats.: Jau ne visai jaunas.

Kl.: Tai jo prieš karą nepažinojot.

Ats.: Ne, ne, čia jau ne vietinis buvo. Tai čia buvo atbėgęs kažkaip, matai, kad jau jis čia žinojo. Tai žinojo, kad čia Ariogaloj čia kapinės
yra, nu, ir sako, kad "čia yra jau tų giminių". Paskiau tam Štarkui taigi liepė tie partizanai duobę išsikasti, "kur laikai paslėpęs tuos žydus?" Tai tas išsikasė jau ligi kelių, paskiau mato, kad taip, tai jau...

27:09

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Kl.: Kur jis kasė tą duobę?

Ats.: Tai ten liepė ant to, ant tų kapų ir kasti.

Kl.: Ant žydų kapų.

Ats.: Nu. Tai tą išgąsdino dar.

Kl.: Iš kur jūs tą žinojot?

Ats.: Tai kaimynas, čia prie pat.

Kl.: Kaimynas matė, kaip jis kasė tą duobę.

Ats.: Nu, tai mes nematėm, kaip jis kasė, bet jis pats sakė. Jau miręs dabar, jau sūnus var ar trys metai miręs, duktė dar yra gyva.

Kl.: Nu, bet kaip jūs va tada jautėtės. Dabar tai mes suprantam, kad čia
buvo okupacija, viskas. Bet vat man įdomu, kaip tada žmonės galvojo, kaip tada žmonės jautė tą visą dalyką vat, kodėl...

Ats.: Tai, kad čia mes jauni buvom ir mums patiems dar reikėjo dabotis nuo tų vokiečių. Taigi gaudė čia ir čia vieną iš mūsų, kas tai buvo kur ta autostrada, nežinau. Tai čia vienas bėgo, tai prie Dubysos vieną nušovė vokiečiai, mūsų lietuvį, ne žydą. Jie, ar jie skaitėsi, jie nesiskaitė.

Kl.: Na, o ką jūs galvojat apie tuos lietuvius, kurie kartu su vokiečiais ėjo, šaudė?

Ats.: Nu, tai ką, ką jiems padarysi. Jau jie, katrie jau jiems padėjo, tai ir viskas. Jau jiems, kaip čia sakyti, vokiečiai įsakė.

Kl.: O kodėl jums atrodė, kad jie eina vat ir dirba tą darbą? Kodėl jie taip darė?

Ats.: Nu, tai vat. O ką, dabar kai rusai buvo užėję, irgi kaip buvo! Ir vieni už tuos, kiti už tuos ir va taip ir daro, taip ir prasidėjo. Ir ar
ten gerai darė, dabar kad ir rusai, ar gerai darė? Žmones tuos vežė, pats mačiau, jau aš buvau iš po karo grįžęs. Veža, žmonės verkia. Kur veža ir jie nežino, tas pats kaip ir žydams.

Kl.: O tuos, kur šaudė žydus, jūs paskui susitikdavot va dar prie, vokiečių laikais?

Ats.: Tai čia kai koks ten Ariogaloj toj buvo. Čia toks Aniulis, žinau, dar čia tokių partizanų. Paskiau tie gavo po dvidešimt metų, kitas sugrįžo, kitas negrįžo.

29:12

Kl.: Bet jūs juos susitikdavot, matydavot?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ats.: Tai vienas tai grįžo, nežinau, už kiek metų grįžo čia į Ariogalą.

Kl.: Kuris?

Ats.: Aniulis toks, Aniulis, laikrodininkas jis čia buvo.

Kl.: Laikrodininkas. Kaip jo vardas?

Ats.: Kad dabar tą vardą, pavardė tai Aniulis, tikrai žinau, o vardo dabar tikrai nepasakysiu.

Kl.: Jis ir dabar yra ar ne?

Ats.: Jo, kur jis bus, nėra jau seniai. Klaipėdoj, ar kur jisai, bet buvo gavęs ar dvidešimt metų, bet jisai grįžo.

Kl.: Atsėdėjo ir grįžo.

Ats.: Nu, jis ten...

Kl.: Ar tekdavo su juo pasikalbėti?

Ats.: Tai jis dar buvo atėjęs, dar mano brolis pripirko apynių, Ariogaloj kalviavo ir dirbo ir mes ten kalvėj dirbom. Tai mano brolis vyresnis, vienuoliktais gimęs, nu, ir tas Aniulis... Matai, jau jie kada
eidavo į vakaruškas, ten brolis grodavo ant armonikos.

Kl.: O tai jisai ėjo, tas Aniulis jau ateidavo.

Ats.: Tai tas Aniulis jau ateidavo, tai paskiau kai grįžo iš to jau, kalėjimo, mat, jisai pasakodavo, tai mes juokdavomės. Skaitosi, jeigu ten, o jis buktai ten gerai dirbęs, jau už metus skaitė ar du, ar kiek ten. Ir vėl, sako, "gali mane nuvežti vat, kol tik nuveža, sako, o paskiau tai aš, matai, dirbu daug, užsidirbu. Nu ir, sako, vat gausiu dešimt metų, sako, aš už poros metų ir vėl galiu būti namie".

Kl.: Nu, apie tą šaudymą jis pasakojo ką nors?

Ats.: Tai ką jisai daug sakys, bet jisai tuos žydys dar... Matai, prieš tą šaudymą jau varinėjo čia Ariogaloj.

Kl.: Tai ką jis pasakojo.

Ats.: Jis tai ką, kai grįžo?

Kl.: Kai grįžo, jo.

Ats.: Kai grįž, tai ką jau jisai, apie tą neužsiminė jau.

Kl.: O apie varinėjimą?

Ats.: Jau ten apie tą varinėjimą, tai jau ką varinėti jau viskas. Jau

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

viskas, čia jau rusai.

Kl.: O jūs matėt, kaip žydus varinėjo?

Ats.: Čia Ariogaloj tai jo, ką ten mes, kasdien nueinam į Ariogalą, tai ką, viską matėm.

Kl.: Tai ką jūs matėt, ką prisimenat? Kaip tas varinėjimas vyko?

Ats.: Nu, tai buvo negalima žydui eiti šaligatviu, turėjo eiti bruku, gatve, per vidurį.

Kl.: Mušdavo juos?

Ats.: Nu, taip. Kada jau juos ten varinėdavo, tai škalos buvo ir ten buvo jų getas, buvo užtvertas. Nu, ir ten juos varydavo, kiti gal pareidavo į namus vat, aš nežinau čia jau, ale čia buvo dar ilgokai tam gete. Taigi paskiau iš to geto čia ir varė, ir šaudė.

31:40

Kl.: Iš tos škalos, reiškia, vedė.

Ats.: Iš tos škalos ten ir čia juos, nu, visus surinko, jau jie nepaliko. Dar čia Josvainių, matai, sakė, buvo atvežti, iš Josvainių.

Kl.: Na, tai čia Ariogalos, Josvainių...

Ats.: Josvainių, dar čia už Juodaičio ten Pamituvys. Pamituvy ir ten dvi
šeimos gyveno, ir tuos čia atvežė. Čia, nežinau, čia turbūt netoli aštuonių šimtų čia sušaudė. Čia, man rodos, vat yra, galit pažiūrėti, ten yra man rodos, užrašyta. Anksčiau kad buvo tai ir dabar turėtų būti,
kiek tenai, nu, netoli aštuonių šimtų, man taip atrodo.

Kl.: O prieš tą sušaudymą jūs, kai į Ariogalą nueidavot, matydavot, kad tie partizanai, kokie jie žiaurūs, jie buvo. Ar mušdavo tuos žydus, tyčiodavosi iš jų?

Ats.: Ne, tai paskiau jau... Kad ir prieš tai, kad taip mušant, tai nematėm, nemačiau aš. Gal jie ir visko, gal jie darydavo kaip ???, bet matyt, nemačiau.

Kl.: Kur juos varydavo?

Ats.: Tai aš dabar nežinau, į darbus varydavo. Dar čia to sodas buvo, tai tuos, tai dar mačiau kai sode ten vis jie dirbdavo, juos prižiūrėdavo. Žydai dirbdavo. Nu, iš kelmų tuos versdavo, tuos medžius čia, nu, tai dar vis varinėjo, dirbo čia. Dar taip greitai nešaudė dar, kai jie užėjo, bet jau jie juos varinėdavo čia, po Ariogalą.

Kl.: Sakykit, juos pradėjo šaudyti. Ar juos varė kartu visus vyrus, moteris ir vaikus, ar juos kaip nors paskirstė ten?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ats.: Kad pirma, atrodo, kad daugiau vyrus buvo atvarę pirmiausiai, paskiau jau moteris, vaikus, kad pirma tai vyrus, man taip atrodo, pirma
taip.

33:38

Kl.: Pone Broniau, dabar mano kolega klausia, klausia dar. Vat šitie, kurie, nu, žydšaudžiai, kurie buvo vietiniai, ar ne, tie civiliai kur jau partizanai, taip. Ar jie buvo vietiniai, ar jie buvo iš kur nors kitur atvežti?

Ats.: Kad čia turėjo būti iš kitur, kad čia tų vietinių tiek jau nebuvo,
Čia, matyt, jau būrys buvo.

Kl.: O kas buvo iš vietinių?

Ats.: Čia iš vietinių...

Kl.: Aniulis, reiškia, jūs tą vieną sakėt. Reiškia, Aniulis, kas dar tokių buvo?

Ats.: Daugiau, kad čia dabar nei nežinau, čia daugiau, kas čia iš tos Ariogalos? Čia iš tos Ariogalos ne kažkiek jų čia ir buvo, velnias žino.
Čia daugiau buvo atvažiavusių.

Kl.: O iš kur jie galėjo būti atvažiavę?

Ats.: Ar jie čia iš Kėdainių ar čia? Kėdainių buvo, skaitosi, apskritis.
Ariogala prie Kėdainių priklausė.

Kl.: Prie Kėdainių.

Ats.: Dabar Raseiniams, o anksčiau Kėdainiams. Čia Ariogala Kėdainių buvo apskrities. Tai jie čia turbūt, kad iš Kėdainių ir buvo, o gal iš kitur dar kur, o velnias juos žino.

Kl.: Nu, o tai buvo uniformuoti buvo vokiečių ar buvo su Lietuvos kariuomenės uniforma kai šaudė?

Ats.: Vokiečiai tai uniformuoti buvo, bet... O tų tai buvo lyg kad, kaip
čia sakyti, lyg kas Smetonos lyg kad būtų tos uniformos, kai katrie buvo. O kiti gal taip civiliai buvo. Čia jų maišyta tokių buvo.

Kl.: Nu, bet jūs jau pažinot juos...

—

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.